

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ተገኔ ጌታነህ

መድኅን ኪሮስ

ዓሊ መሐመድ

ሁልጣን አባተማም

አመልካች፡- አቶ ተገኝ ይማም አልቀረቡም

ተጠሪዎች፡- እነ አቶ ካሣሁን ደሳለኝ ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ክርክሩ የተጀመረው በፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት ሲሆን የአሁን ተጠሪዎች ነሐሴ 7 ቀን 1996 ዓ.ም ጽፈው ባቀረቡት የክስ ማመልከቻ እህታችን ወ/ሮ ያልጋ ደሳለኝ እና አቶ ተገኝ ይማም ተጋብተው እየኖሩ ሳሉ እህታችን ጥቅምት 11 ቀን 1982 ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት ስለተለየች አብረው የሠሩትን ቤትና አብረው ያፈሩትን ሌላ ንብረት ለእኛው ለሚች ወራሾች ግማሹን እንዲሰጡን እንዲወሰንልን በማለት ክስ አቅርበዋል፡፡

የአሁኑ አመልካች ደግሞ በታህሳስ 23 ቀን 1996 ዓ.ም ጽፈው ያቀረቡት መልስ ክሱ በፍ/ብ/ሕ/ቁ/1000(2) እና 1845 መሠረት በይርጋ ቀሪ ሊሆን የሚገባው ነው፡፡ ከሚች ጋር ከግብረ ሥጋ ግንኙነት በስተቀር የጋብቻ ግንኙነት አልነበረንም፡፡ ቤቱ የግል ንብረቱ ነው፤ የሌሎቹን ንብረቶች ግምትም የተጋነነ ነው፡፡ በመሆኑም ክሱ ውድቅ ሆኖ ልሰናበት ይገባል በማለት ተከራክረዋል፡፡

ፍ/ቤቱም የግራ ቀኙን ክርክር ካዳመጠ በኋላ ክሱ በይርጋ ቀሪ አይሆንም፡፡ ተከላኞቹ የሚችን ግማሽ ንብረት ለካሳሾች እንዲያስረክቡ በማለት ወስኗል፡፡ የፌ/ከ/ፍ/ቤትም የቀረበለትን ይግባኝ ከተመለከተ በኋላ የሥር ፍ/ቤቱን ውሳኔ አጽንቶታል፡፡

የሰበር አቤቱታውም የቀረበው የሥር ፍ/ቤቶች የሰጡትን ውሳኔ በመቃወም ሲሆን አመልካች ያቀረቡት ቅሬታ ክሱ የቀረበው ሚች ከዚህ ዓለም በሞት ከተለየች ከአሥራ ሦስት ዓመት በኋላ በመሆኑ በፍ/ብ/ሕ/ቁ/1000(2) እና 1845 መሠረት በይርጋ ቀሪ መሆን ያለበት ነው፡፡ የሥር ፍ/ቤቶች የይርጋ ክርክሪን ውድቅ በማድረግ በእኔ ላይ የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት በመሆኑ የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት የሰጠው ውሳኔና ፌ/ከ/ፍ/ቤት የሰጠው ትዕዛዝ እንዲሻሩልኝ የሚል ነው፡፡

ይህ የፌ/ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎትም አቤቱታውን ከመረመረ በኋላ ክሱ በይርጋ አይታገድም መባሉ በአግባቡ መሆን ያለመሆኑን ለመመርመር እንዲቻል አቤቱታው ያስቀርባል የሚል ትዕዛዝ ሰጥቷል፡፡

ተጠሪዎች ደግሞ ባቀረቡት መልስ እህታችን ከሞተች አሥራ አምስት ዓመት ሳያልፍ ነው ክስ የመሠረትነው በመሆኑም ክሱ በፍ/ብ/ሕ/ቁ/1000(2) መሠረት በይርጋ ቀሪ የሚሆንበት የሕግ ምክንያት የለም፡፡ የፍ/ብ/ሕ/ቁ/1845 ደግሞ ተግባራዊ የሚሆነው ውልን መሠረት በማድረግ በሚቀርቡት ክርክሮች ላይ እንጂ የውርስ ክርክርን በሚመለከት አይደለም፡፡ በዚህ ምክንያት ክሱ በይርጋ የሚታገድበት ምክንያት ሊኖር አይችልም፡፡ ክሱን በጊዜው ለማቅረብ ያልቻልነውም ከተጠሪዎቹ አንዱ የሆነው አቶ ካሣሁን ደሳለኝ በሻዕቢያ መንግሥት የተከፈተብንን ወረራ ለመመከት በመዝመቱ ምክንያት ሳይሰማ በመቅረቱ ምክንያት ነው፡፡ የሥር ፍ/ቤቶች የሰጡት ውሳኔም የሚነቀፍበት መሠረታዊ የሕግ ስህተት የሌለው በመሆኑ የሥር ፍ/ቤት ውሳኔ እንዲሆን እንዲወሰንልን በማለት ተከራክረዋል፡፡

በበኩላችን ደግሞ ክሱ በይርጋ ቀሪ ሊሆን ይገባል ወይስ አይገባም የሚለውን ጭብጥ በመያዝ መዝገቡን እንደመረመርነው በፍ/ብ/ሕ/ቁ/1000(2) መሠረት የይርጋ ጥያቄ የሚነሳው ክርክሩ እየተደረገ ያለው በወራሾች መካከል ሲሆን በመሆኑና በዚህ ጉዳይ ክስ የቀረበው በወራሽ ላይ ባለመሆኑ ክሱ በዚህ የሕግ ቁጥር መሠረት በይርጋ ቀሪ ሊሆን የሚችልበት ምክንያት የለም ብለናል፡፡

በሌላ በኩል ደግሞ ክርክሩ እየተካሄደ ያለው በወራሾችና ወራሽ ባልሆኑ ሰዎች መካከል በመሆኑ ተጠሪዎች የእህታቸውን ንብረት የያዙትን አመልካች ንብረቱን እንዲያካፍላቸው ለመጠየቅ የሚከለክላቸው ወይም በጊዜ እንዳይጠይቁ የሚያደርጋቸው ሕጋዊ ምክንያት በሌለበት ሁኔታ ክስ ሳይመሰርቱ ከአሥር ዓመት በላይ የቆዩበትን ሁኔታ ስንመለከት ጥያቄው የይርጋ ክርክር ሊያስነሣ የሚችል ሆኖ አግኝተነዋል። በመሆኑም አመልካች ያነሱትን የይርጋ መቃወሚያ አግባብነት ከፍ/ብ/ሕ/ቁ/1677 እና 1845 አንጻር መታየት የሚገባው መሆኑን ተገንዝበናል። በፍ/ብ/ሕ/ቁ/1677(1) እንደተመለከተው ግዴታው ከውሉ የተገኘ ባይሆንም በፍትሐብሔር ሕጉ አራተኛ መጠሪያ በአንቀጽ 12 ሥር የተመለከቱት ስለ ውሎች በጠቅላላው የተቀመጡት ድንጋጌዎች በግዴታው ላይ ተፈጻሚ ይሆናሉ። በእርግጥ የአንዳንድ ግዴታዎችን አመጣጥ ወይም ዓይነት በመመልከት ከተጠቀሰው አንቀጽ ሥር ከተመለከቱት ደንቦች የተለዩ ድንጋጌዎች በሕግ ተመልክቶ ከተገኘ እነዚህ በተለይ የተመለከቱት ድንጋጌዎች አግባብነት እንደሚኖራቸው በተጠቀሰው ቁ.1677(2) ተመልክቷል።

ወደያዝነው ጉዳይ ስንመለስ ተጠሪዎች የመሠረቱትን ክስ በተመለከተ በተለይ አግባብ ያለው የይርጋ ደንብ የለም። የግዴታውን አመጣጥ ወይም አይነት በሚመለከት አግባብ ያለው የይርጋ ደንብ ከሌለ ደግሞ በፍ/ብ/ሕ/ቁ/1845 የተደነገገው የአሥር አመት ገደብ/ይርጋ/ ሊፈጸምበት እንደሚገባ ግልጽ ነው። ክሱ የቀረበው ሚች ከዚህ ዓለም በሞት በተለዩ ከአሥራ ሦስት ዓመት በኋላ በመሆኑም በዚህ የይርጋ ደንብ ተቋርጧል ማለት ነው። እውነታው ይህ ከሆነ ደግሞ የሥር ፍ/ቤቶች በይርጋ ረገድ የቀረበውን የአመልካች መቃወሚያ ውድቅ ያደረጉት ያለአግባብ ከሕጉ ውጪ ነው። ከዚህ የተነሣም አቤቱታ የቀረበበት ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ ስህተት የተፈጸመበት ነው ለማለት ችለናል።

ው ሣ ኔ

1. አቤቱታ የቀረበበት የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት በመ/ቁ/31726 ህዳር 1 ቀን 1997 ዓ.ም የሰጠውና የፌ/ከ/ቤት በመ/ቁ/34855 ግንቦት 8 ቀን 1998 ዓ.ም ያፀናው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ/348(1) መሠረት ተሽሯል። ይፃፍ።
2. ተጠሪዎች በአመልካች ላይ የመሠረቱት ክስ በይርጋ ቀሪ ሆኗል በማለት ወስነናል። ይፃፍ። ውሳኔው የተሰጠው በድምጽ ብልጫ ነው።
3. ወጪና ኪሣራን በተመለከተ ግራ ቀኙን ወገኖች የየራሳቸውን ይቻሉ ብለን መዝገቡን ዘግተን ወደ መ/ቤት መልሰናል።

የማይነበብ የአራት ዳኞች ፊርማ አለበት
የልዩነት ውሳኔ

እኔ በአራተኛ ተራ ቁጥር የተሰየምኩት ዳኛ አብላጫው ድምጽ ተጠሪዎች የሚች እህታቸው ወ/ሮ ያልጋ ደሣለኝ ከተጠሪው ጋር በጋብቻ በነበረችበት ወቅት አፍርታ የነበረውን ቤትና ሌሎች የጋራ ንብረቶች ተጠሪው እንዲያካፍላቸው ያቀረቡት ጥያቄ በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1677 ንዑስ አንቀጽ 1 እና በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1845 መሠረት በይርጋ ስለሚታገድ ተቀባይነት የለውም የማለት በሰጠው ውሳኔ ያልተስማማሁ በመሆኑ በሀሳብ ተለይቻለሁ።

የክርክሩ ፍሬ ጉዳይ ከላይ በግልጽ እንደተቀመጠው የተጠሪዎች አውራሽ የሆነችው ወ/ሮ ያልጋ ደሣለኝ ከዚህ ዓለም በሞት የተለየችው ጥቅምት 11 ቀን 1982 ዓ.ም ነው። ተጠሪዎች አመልካች የሚችን የውርስ ንብረት እንዲያካፍላቸው ለፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ክስ ያቀረቡት ነሐሴ 7 ቀን 1995 ዓ.ም ነው። ተጠሪዎች የሚች ውርስ በአመልካች እጅ መሆኑን ያወቁት በሐምሌ ወር 1993 ዓ.ም እንደሆነ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት መጋቢት 7 ቀን 1996 ዓ.ም በሰጠው ብይን በግልጽ ተመልክቷል። ይኸም ሲሰላ፤ ተጠሪዎች የውራሽነት ጥያቄያውን በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 999 መሠረት ያቀረቡት ሚች ከሞተች ከአሥራ

ሦስት ዓመት ከአሥር ወር ውስጥ የሚችሉ ንብረት በአመልካች እጅ መሆኑን ካወቁበት ሁለት ዓመት እንደሆነ ያመለክታል።

ከላይ የተመለከቱት ፍሬ ጉዳዮች ሲመዘኑ ተጠሪዎች ክስ ያቀረቡት በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1000 ንዑስ አንቀጽ 1 የተመለከተው የሦስት ዓመት የይርጋ ገደብም ሆነ የፍትሐብሔር ህግ ቁጥር 1000 ንዑስ አንቀጽ 2 የተደነገገው የአሥራ አምስት ዓመት የይርጋ ገደብ ከማለፉ በፊት ቢሆንም አብላጫው ድምጽ ከላይ የተገለፀውን ውሳኔ የሰጠው በፍትሐብሔር ህግ ቁጥር 1000 ንዑስ አንቀጽ 2 የተደነገገው የይርጋ የጊዜ ገደብ የሚያገለግለው ክርክሩ በሚች ወራሾች መካከል በሚደረግበት ጊዜ እንጂ የሚች ወራሾች ወራሽ ካልሆነ ሰው ጋር በሚከራከሩበት ጊዜ ተጠቃሽነትም ሆነ ተፈጻሚነት የለውም የሚል የሕግ ትርጓሜ በመስጠት ነው። ተጠሪዎች ያቀረቡት ክስ በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1677/1/ እና በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1845 መሠረት በይርጋ ይታገዳል የሚል ውሳኔ ሰጥቷል። በእኔ በኩል ይህ አብላጫው ድምጽ በሰጠው የህግ ትርጓሜና ውሳኔ የማልስማማው በሚከተሉት ምክንያቶች ነው።

1. በሚች ወራሾች መካከል የሚነሱ ክርክሮችን በመሠረታዊነት በሁለት ክፍሎች ማየትና በእነዚህም ክርክሮች ላይ ተፈጻሚነት የሚኖራቸውን፣ የይርጋ ድንጋጌዎች ለመረዳት ይቻላል። የሚች ያለኩዛዜ ወራሾች፣ በሚች ጠቅላላ የኩዛዜ ወራሾችና በሚች ልዩ የኩዛዜ ስጦታ ተቀባዮች መካከል በመጀመሪያ ክርክር የሚነሳው በውርስ ማጣራት ሂደት ውስጥ የውርስ አጣሪው የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 971 እና በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 972 መሠረት የሚችን የኩዛዜና ያለኩዛዜ ወራሾች እንደዚሁም የውርስ ንብረቱ የሚከፋፈልበትን ሁኔታ ሲያሳይቃቸው ነው። የሚች ወራሾች የውርስ አጣሪ ሀሣቡን ከገለፀ በኋላ የሚች ኩዛዜ ነው ተብሎ በአጣሪው እውቅና የተሰጠውን የኩዛዜ ሰነድ በመቃወም ወይም አጣሪው ስለውርሱ ንብረት አከፋፈል ያቀረበውን የውሳኔ ሀሣብ በመቃወም እርስ በርሳቸው ወይም ከውርስ አጣሪው ጋር የሚራከሩበት ሁኔታ ይኖራል።

የሚች ወራሾች ከላይ በተገለፁት የሕግ ድንጋጌዎች መሠረት የውርስ አጣሪውን የውሳኔ ሀሣብ የሚቃወሙ ከሆነ ሀሣቡን የሚቃወሙበት የጊዜ ገደብና የአጣሪው ውሳኔ ፈራሽ እንዲሆን ክስ የሚያቀርቡበት የይርጋ የጊዜ ገደብ በፍትሐብሔር ህግ ቁጥር 973 እና በፍትሐብሔር ህግ ቁጥር 974 ተደንግጓል። ሕግ አውጪው በሚች የኩዛዜና ያለ ኩዛዜ ወራሾች መካከል ውርሱ እየተጣራ ባለበት ሂደት በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 973 እና የፍትሐብሔር ህግ ቁጥር 974 መሠረት ይፈታል በሚል እምነት የይርጋ የጊዜ ገደቦችን አስቀምጧል የሚል እምነት አለኝ። ሕግ አውጪው በሚች ውርስ አውራረስ ሥርዓት ውስጥ መሠረታዊና ቁልፍ የሥራ ሂደት አድርጎ የሚመለከተው የውርስ ማጣራት ሒደትን ሲሆን የሚችን ውርስ በአግባቡ ለማጣራት ይቻል ዘንድ አንድ መቶ ዘጠኝ የሚሆኑ ድንጋጌዎችን ማለትም በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 942 እስከ ፍትሐብሔር ህግ ቁጥር 1051 ደንግጓል። ሆኖም የሚች ውርስ በእነዚህ ድንጋጌዎች መሠረት በአግባቡ የማይጣራ በመሆኑ በሚች ወራሾች መካከል በፍርድ ቤቶች የሚካሄዱ ክርክሮች ይታያሉ። ስለሆነም በሚች ወራሾች መካከል የሚደረገው ክርክር ባህሪ በመለየት በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 973 እና በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 974 የተደነገጉት የይርጋ ድንጋጌዎች ተፈጻሚ በሚሆኑበት አግባብ ለሕጉ ትርጓሜ መስጠት ሲገባ በወራሾች መካከል ውርሱ በሚጣራበት ጊዜም ሆነ ከዚያ በኋላ ለሚነሱ ክርክሮች የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1000/2/ የይርጋ ገደብ ተፈጻሚነት ያለው መሆኑን የሚያሳይ ትርጓሜ መስጠቱ ተገቢነት ያለው አይደለም።

2. በሁለተኛ ደረጃ በሚች ወራሾች መካከል ክርክር የሚነሳው የሚችን ውርስ የማጣራት ሂደት ከተዘጋ በኋላ በተለይም የሚች ንብረት ክፍፍል ከተደረገ በኋላ ነው። የሚች ውርስ ንብረት በወራሾች መካከል መከፈል ያለበት ሁሉም የሚች ወራሾች ወይም ወኪላቸው በተገኘበት መሆን እንዳለበትና የሚች ውርስ ክፍያ አንደኛው ወራሹ ወይም ወኪሉ በሌለበት የተፈፀመ

እንደሆነና ክፍያውን ዳኞች ካላፀደቁት በቀር ፈራሽ እንደሚሆን የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1080 ንዑስ አንቀጽ 1 ይደነግጋል።

የሚች አንደኛው ወይም ከአንድ በላይ የሆኑ ህጋዊ ወራሾቹ በሌሎች ወይም ወኪላቸው ባልተኾኑት ሁኔታ ይልቁንም ሚች ሌላ ወራሽ እንደሌለው በመቁጠር የሚች ውርስ ሲከፈል የነበሩት የሚች ወራሾች የሚችን ንብረት ተከፋፍለው ቢወስዱ የሚች ውርስ ሲከፈል ያልነበረው ወራሽ ክፍያው ፈራሽ እንዲሆንና እሱ ባለበት እንደገና የውርስ ንብረቱ ተከፍሎ ድርሻው እንዲሰጠው መጠየቅ እንደሚችል የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1080 ንዑስ አንቀጽ 2 ይደነግጋል። እሱ በሌለበት ሌሎች የሚች ወራሾች የሚችን ንብረት ተከፋፍለው የደረሰ የሚች ወራሽ በፍትሐብሔር ህግ ቁጥር 1080 ንዑስ አንቀጽ 2 መሠረት የተደረገው የውርስ ንብረት ክፍያ እንዲፈርስና የእሱ ድርሻ እንዲሰጠው መጠየቅ የሚችልበትን የይርጋ የጊዜ ገደብ በተመለከተ በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1080 ንዑስ አንቀጽ 3 ተደንግጓል። ይኸውም የውርስ ክፍያ ሲከናወን ያልነበረው ወራሽ ክፍያውን ካወቀበት በአንድ ዓመት ጊዜ ውስጥ ወይም በማናቸውም ሁኔታ ቢሆን ሚች ከሞተበት ቀን አንስቶ በአሥር ዓመት ጊዜ ውስጥ ካልቀረበ ጥያቄው ውድቅ እንደሚሆን በግልጽ ተደንግጓል።

ስለሆነም በሚች ወራሾች መካከል የሚች ውርስ ከተዘጋ በኋላ የሚኖረው ክርክር የውርስ ሀብቱን ያካፍለኝ የሚል መሆኑና እንደዚህ አይነት ጥያቄ ሊቀርብ የሚችለው የሚች ውርስ ክፍያ መደረጉን ካወቀበት በአንድ ዓመት ውስጥ ወይም ሚች ከሞተበት ቀን አንስቶ ደግሞ በአሥር ዓመት ውስጥ ካልቀረበ ተቀባይነት እንደሌለው የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1080 ንዑስ አንቀጽ 3 በግልጽ በሚደነግግበት ሁኔታ የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1000 የይርጋ ድንጋጌዎች በወራሾች መካከል ለሚደረግ ክርክር ተፈጻሚነት ያላቸው ናቸው በማለት አብላጫው ድምጽ የሰጠው ትርጉም አሳማኝ ሆኖ አላገኘሁትም።

3. ከላይ በተራ ቁጥር አንድና ሁለት ለመግለጽ እንደሞከርኩት የሚች ወራሾች የሚች ውርስ በመጣራት ሐደት ላይ እያለም ሆነ የሚች ውርስ ከተዘጋና የውርስ ክፍያ ከተፈፀመ በኋላ የሚያቀርቡትን ክርክር በምን ያህል ጊዜ ውስጥ ማቅረብ እንደሚገባቸው ለፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 973፣ በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 974 እና በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1080 ንዑስ አንቀጽ 3 ላይ ተደንግጓል። እነዚህ የይርጋ የሕግ ድንጋጌዎች ባለበት የፍትሐብሔር ህግ ቁጥር 1000 በሚች ወራሾች መካከል ያለን የይርጋ የጊዜ ገደብ ለመወሰን ነው የተቀመጠው የሚለው ትርጓሜ ከመያዙ በፊት የእነዚህን ድንጋጌዎች ዓላማና የተፈጻሚነት ወሰን በትኩረት ማየት ይጠይቃል።

በእኔ በኩል ከላይ የተገለፁትን የይርጋ ድንጋጌዎች ህግ አውጪው በወራሾች መካከል የሚነሳውን ክርክር ለመዳኘት አስቦ የደነገገ ሲሆን የፍትሐብሔር ህግ ቁጥር 1000 የይርጋ ድንጋጌዎች ግን የሚች ሕጋዊ ወራሽ በሆነ ሰውና የሚች ወራሽ ባልሆነ ሰው መካከል የሚችን ውርስ ንብረት አስመልክቶ የሚደረገውን ክርክር የጊዜ ገደብ ለመወሰን የደነገጋቸው ናቸው ብዬ አምናለሁ። ሕግ አውጪው የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1000 ድንጋጌዎች የሚች ወራሾች ያልሆኑ ሰዎች በሚያደርጉት ክርክር ተፈጻሚነት እንዲኖረው በማሰብ የደነገገ መሆኑን ከፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 999 እስከ ፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1002 ያሉትን ድንጋጌዎች ያስቀመጠበትን አግባብ በማየት ለመረዳት ይቻላል። የእነዚህን ድንጋጌዎች ርዕስና አቀማመጥ ስንመለከት

- የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 999 የወራሽነት ጥያቄ /1/ መሠረቱ
- የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1000 /2/ ጥያቄው ለማቅረብ የተወሰነ ጊዜ
- የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1001 /3/ ውጤቱ
- የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1002/4/ ልዩ የኑዛዜ ስጦታ የተደረገላቸው ሰዎች በማለት ከአንድ እስከ አራት ተከታታይ ቁጥር በመስጠት ደንግጓቸዋል። ይህንንም በማድረግ ሕግ አውጪው ከፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 999 እስከ 1002 የተደነገጉት ድንጋጌዎች ተከታታይና ተያያዥነት

ያላቸው በተለይም ክፍት-ሐብሌር ሕግ ቁጥር 1000 እስከ ፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 1002 የተደነገጉት ድንጋጌዎች በፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 999 የተደነገገውን መሠረታዊ መርህ ለማስፈጸም የሚረዱ ዝርዝር ድንጋጌዎች መሆናቸውን የሕግ አቀራረጽ ጥበብንና የድንጋጌዎች አደረጃጀትን በመጠቀም ለማሳየት ሞክሯል።

ስለሆነም የፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 1000 ድንጋጌዎች በራሳቸው ተነጥለው የሚቆሙና የሚተረጎሙ ሳይሆኑ ሕግ አውጪው መሠረታዊ መርህ ነው በማለት በግልጽ ካስቀመጠው የፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 999 ጋር ተያያዥነት ያላቸውና በይዘትም ሆነ በትርጓሜያቸው ከዚህ ጋር መታየት ያለባቸው የወራሽነት ጥያቄ መሠረታዊ መርህ እንደሆኑ በግልጽ በርዕሱ ላይ በማመልከት ሕግ አውጪው የደነገገው የፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 999 አንድ ሰው ዋጋ ያለው የወራሽነት ማስረጃ ማይኖረው ውርስን ወይም ከውርሱ አንዱን ክፍል ብቻ በእጁ ያደረገ እንደሆነ እውነተኛው ወራሽነቱ እንዲታወቅለት እና የተወሰዱት የውርስ ንብረቶች እንዲመለስለት በዚህ ሰው ላይ የወራሽነት ጥያቄ ክስ ለማቅረብ እንደሚችል የሚደነግግ ሲሆን የፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 1000 ደግሞ እውነተኛው ወራሽ፣ ወራሽ ካልሆነው ሰው ላይ የውርስ ንብረቱ እንዲመለስለት ክስ የሚያቀርብበትን የይርጋ የጊዜ ገደብ የሚደነግግ ነው።

ስለሆነም በእኔ በኩል የፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 1000 ድንጋጌዎች የሚችሉ እውነተኛ ወራሽ የሆነ ሰው የሚችሉ ወራሽ ካልሆነ ማናቸውም ሰው ላይ የውርሱን ንብረት ለማስመለስ የሚያቀርበውን ክስ የይርጋ የጊዜ ገደብ የሚይደነግጉ መሆናቸው አከራካሪ አይደለም። አከራካሪው ጉዳይ የፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 1000 ንዑስ አንቀጽ 1 እና የፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 1000 ንዑስ አንቀጽ 2 የተፈጻሚነት ወሰንና አተረጓጎም ነው። ስለሆነም የሚችሉ ውርስ ንብረት ክፍያና ከሚችሉ ውርስ ሊደርሰኝ የሚገባው ድርሻ አልደረሰኝም በማለት የሚችሉ ወራሾች በሌሎቹ ውርሱን በተካፈሉት ወራሾች ላይ የሚያቀርቡት ክስ የይርጋ የጊዜ ገደብ በፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 1080 ንዑስ አንቀጽ 3 የተደነገገ

በመሆኑና የፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 1000 ንዑስ አንቀጽ 2 የሚችሉ ወራሽ የሚችሉ ወራሽ ካልሆነ ሰው የውርሱን ንብረት ለማስመለስ የሚያቀርበውን የይርጋ የጊዜ ገደብ የሚደነግግ በመሆኑ ተጠሪዎች ያቀረቡት የወራሽነት ጥያቄ አሥራ አምስት ዓመት ያልሞላው በመሆኑ በይርጋ አይቋረጥም የሚል የሀሣብ ልዩነት አለኝ።

4. ከላይ በዝርዝር ያስቀመጥናቸው የውርስ ሕግ ልዩ የይርጋ ድንጋጌዎች ባሉበት ሁኔታ አብላጫው ድምጽ የፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 1845ን ለመጠቀም መሞከሩ የፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 1845 ድንጋጌን የሚቃረን ነው። ምክንያቱም የፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 1845 ተፈጻሚነት የሚኖረው “ሕግ በሌላ አካሄድ ካልወሰነ በስተቀር፣ እንደሆነ በግልጽ ይደነግጋል። በያዘነው ጉዳይ በሚችሉ ወራሾች መካከል የሚደረገውን ክርክር የይርጋ የጊዜ ገደብ የፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 973 የፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 974 እና በፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 1080 ንዑስ አንቀጽ 3 ተደንግጓል። የእነዚህን ድንጋጌዎች መሠረታዊ ዓላማና የተፈጻሚነት ወሰን በመተርጎም በሚችሉ ወራሾች መካከል የሚነሳውን ክርክር የይርጋ የጊዜ ገደብ መወሰን በሚቻልበት ሁኔታ ሕግ አውጪው አንድ ወራሽ ወራሽነቱ እንዲታወቅለትና የውርስ ንብረት እንዲመለስለት ወራሽ ባልሆነ ሰው ላይ የሚያቀርበውን ክስ ለመዳኘት በማሰብ የደነገገውን የፍትሐብሌር ሕግ አንቀጽ 1000፣ በወራሾች መካከል ባለ ክርክር ተፈጻሚነት ያለው ድንጋጌ ነው የሚል ትርጓሜ መስጠትና በወራሾችና ወራሽ ባልሆኑ ሰዎች መካከል የሚደረገውን ክርክር የይርጋ የጊዜ ገደብ የሚደነግግ የውርስ ሕግ ድንጋጌ ስለሌለ የፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 1845 ተፈጻሚነት ሊኖረው ይገባል በማለት አብላጫው ድምጽ የሰጠው መደምደሚያ ከላይ ባነሣኋቸው ምክንያቶች ተገቢ ናቸው ብዬ ስለማላስብ የፍትሐብሌር ሕግ ቁጥር 1000 ንዑስ አንቀጽ 1 እና 2 ድንጋጌዎች በአመልካችና በተጠሪዎች ጉዳይ ተፈጻሚነት ያላቸው ናቸው። የተጠሪዎችም የወራሽነት ክስ በይርጋ የሚታገድ አይደለም በማለት በልዩነት ወስኛለሁ።

የማይነበብ የአንድ ዳኛ ፊርማ አለበት

ቤ/ኃ